

Література

1. Галагузова М.А. Интегративно-дифференцированная подготовка специалистов социальной сферы: научно-практический аспект : монография / М.А. Галагузова, Ю.Н. Галагузова. – М. : Владос, 2010. – 224 с.
2. Гальперин П.Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий / П.Я. Гальперин // Исследования мышления в современной психологии. – М. : Наука, 1966. – С. 236–277.
3. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б.С. Гершунский. – М. : Своершенство, 1998. – 608 с.
4. Дмитренко Т.О. Педагогічний процес: багатовимірний аналіз / Т.О. Дмитренко // Актуальні питання навчання та виховання особистості : зб. наук. пр. – Х. : Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 2009. – С. 11–19.
5. Талызина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности младших школьников: Книга для учителя / Н.Ф. Талызина. – М. : Просвещение, 1988. – 175 с.
6. Чапаев Н.К. Категориальное поле органической парадигмы интеграции: персоналистско-педагогический аспект / Н.К. Чапаев // Понятийно-терминологический аспект педагогики и образования / [отв. ред. Е.В. Ткаченко]. – Екатеринбург, 1995. – Вып. 1. – С. 61–78.
7. Ярьсько К.В. Культура управління навчальною діяльністю студентів / К.В. Ярьсько. – Х. : ХНУРЕ, 2004. – 235 с.

ДОБРОДУБ Є.З.

НАВИЧКИ І ЗНАННЯ, НАБУТІ МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На сьогодні молоді фахівці з фізичного виховання і спорту після закінчення навчання у вищому навчальному закладі, розпочинаючи професійну діяльність, нерідко стикаються з проблемою практичного застосування здобутих знань [2].

Для ознайомлювальної та педагогічної практики важливо виділити ту частину роботи, де практиканти проявляють себе як інструктори з фізичного виховання, водночас приділити увагу комунікативному аспекту, який необхідний у спортивних колективах.

Тому з'явилася необхідність виділити всі складові знань і вмінь студентів-практикантів і використати набуте під час педагогічної практики, а потім зробити основою для професійної діяльності молодих фахівців.

У вищих навчальних закладах України при підготовці фахівців з фізичного виховання і спорту викладаються багатопрофільні дисципліни, що дають змогу здобути базові знання, необхідні майбутнім фахівцям під час проходження педагогічних практик, а також у їх подальшій професійній діяльності. Такими навчальними дисциплінами є “Педагогіка”, “Психологія”, “Теорія і практика викладання гімнастики”, “Теорія і практика викладання спортивних ігор”, “Теорія і практика викладання легкої атлетики”, “Атлетизм”, “Теорія і практика фізичного виховання”.

Практична діяльність спеціаліста з фізичної культури містить у собі не тільки знання та рухові навички, які він опановує під час навчання, а й

передбачають набуття знань і вмінь передавати їх тим, з ким вони займаються; а також важливим компонентом педагогічної роботи є вміння контролювати і коректувати правильність виконання рухів, елементів і рухових композицій. Розмірковуючи таким чином, ми виділили три основні складові знань і вмінь, необхідних студенту, який навчається на спеціаліста з фізичного виховання та спорту:

1) вміння володіти руховими навичками на рівні наочного показу (розглядаємо як практичні знання);

2) вміння передати набуті напрацювання і навички (педагогічні знання);

3) вміння спілкуватися і взаємодіяти з людьми (психологічні знання).

Результат практичних знань можна спостерігати за оцінками, отриманими з дисциплін, які включені в програму підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, таких як: “Теорія та методика викладання гімнастики”, “Теорія та методика викладання легкої атлетики”, “Теорія і методика спортивних ігор”, “Атлетизм”. Молодий фахівець повинен якісно демонструвати вправи, які включені до шкільної програми.

Для того, щоб визначити рівень необхідних педагогічних знань, необхідно розглянути різні тлумачення терміна “педагогіка”. С.І. Ожегов та Н.Ю. Шведова розглядають поняття “педагогіка” як науку про виховання та навчання [5]. У новому словнику української мови професор Т.Ф. Єфремова характеризує педагогіку як наукову дисципліну про виховання та навчання, навчальний предмет, що містить теоретичні основи цієї наукової дисципліни [4]. У підручнику з педагогіки дається таке визначення педагогіки: це наука про цілеспрямований процес передачі людського досвіду і підготовки підростаючого покоління до життя і діяльності [3]. На наш погляд, таке визначення найбільш чітко відображає вимоги, які застосовуються до молодого фахівця; тому тим, хто викладає у вищих навчальних закладах, необхідно акцентувати особливу увагу на вмінні студентів саме передавати здобуті практичні знання.

Для того, щоб передача здобутих знань була найбільш ефективною, необхідно розглядати володіння такими психологічними навичками, як уміння спеціаліста спілкуватися з контингентом, на який спрямований вплив молодого спеціаліста. С.І. Ожегов та Н.Ю. Шведова трактують психологію як науку, що вивчає процеси і закономірності психічної діяльності людини [5]. Професор Т.Ф. Єфремова визначає психологію як наукову дисципліну, що вивчає процеси і закономірності психічної діяльності людини; сукупність психічних процесів в умовах певних видів діяльності в певному стані [4]. Спираючись на ці визначення, слід розглядати психологічні знання молодих фахівців як навички спілкування не тільки з однією людиною, а і з колективом у цілому, а також як уміння передбачати можливі конфліктні ситуації, що сприятиме реалізації педагогічних і практичних знань.

Об’єктивну характеристику стану загальнопедагогічної підготовки вчителя можна дати, розглядаючи структуру підготовки, зміст і методи су-

часної вищої педагогічної школи, а також оцінюючи якість роботи молодих учителів – випускників педвузів [1].

Фахівець повинен володіти навичками демонстрації, умінням пояснити, навчити і коректувати виконання завдань серед тих, з ким займається, а також виявити вміння контактувати з ними. До того ж він повинен – вміти використовувати всі здобуті вміння та навички в комплексі й узгоджено.

Мета статті – проаналізувати стан розробленості питання предметної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту; порівняти результати оцінювання студентів під час навчання і під час проходження практики.

Аналіз оцінок, отриманих студентами протягом трьох навчальних років на заліках та іспитах, показав, що переважає середній рівень успішності студентів: 80% випадків – оцінка “С”. Однак рівень знань теоретичних дисциплін помітно нижче рівня знань практичних дисциплін (70% оцінка “D”). Тобто студенти значно краще виконують різні рухи і комбінації зі спортивних дисциплін, які входять у шкільну програму, ніж можуть застосувати теоретичні знання, набуті після проходження навчального курсу.

Ми підготували опитування, яке базується на тестах, що використовуються для анкетування вчителів, і яке адаптоване під контингент студентів, що проходять практику [6].

У таблиці наведено результати опитування студентів третього курсу в період проходження педагогічної практики, а також думки фахівців з фізичної культури і спорту, що мають педагогічний стаж не менше ніж 10 років.

Таблиця

Показники ранжування вмінь і навичок, якими повинні володіти майбутні фахівці з фізичного виховання та спорту

Уміння та навички	Думка педагогів-фахівців	Думка студентів	
		до практики	після практики
проводити розминку різними способами	Немає сенсу вносити окремо	1	Немає сенсу вносити окремо
проводити урок фізичної культури	1	2	1
планувати заняття	3	3	2
знаходити свої помилки	4	4	4
рецензувати уроки фізичної культури	6	5	5
спілкуватися і взаємодіяти з тими, з ким проводиться заняття	2	6	3
передбачити майбутні конфлікти	5	7	6
римиряти конфліктуючі сторони		8	

Опитування педагогів зі стажем показало, що для проведення повноцінного уроку серед тих, з ким займається молодий викладач-практикант, необхідно оволодіти навичками проведення уроку як цілісного заняття.

Цілісне заняття складається з трьох частин: підготовчої, основної та заключної. Володіння лише частиною або відсутність однієї зі складових частин уроку не дає змоги планувати і, як наслідок, проводити цілісне заняття. Тому одне із завдань – це навчити майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту проводити і планувати цілісні заняття.

Однак для того, щоб навчити студента спеціальності “Фізичне виховання і спорт” проводити цілісне заняття за навчальною програмою, його необхідно навчити вести окремі частини заняття. І тільки після того, як студент оволодіє вмінням проводити заняття окремими частинами, його можна допустити до проведення цілісного заняття. Виходячи з цього, студенти під час опитування висловили думку, що вміння проводити розминку необхідно винести на перше місце і тільки потім – вміння проводити заняття.

Фахівці ж, які керують практикою студентів, підкреслюють важливість вміння проводити заняття. При цьому перш, ніж розпочати роботу з учнями, студент повинен досконало оволодіти вмінням спілкуватися і взаємодіяти з тими, з ким займається.

Опитування студентів до початку практики показало, що навички взаємодії з тими, з ким проводиться заняття, посіли 6-те місце. Після проходження практики думка змінилася. Студенти віддають “вмінню спілкуватися і взаємодіяти з тими, з ким проводиться заняття” більш важливе значення і перемістили його на 2-ге місце.

Зміна ранжування компонентів навчання, наведених в анкеті, після проходження студентами практики показала, що студенти спеціальності “Фізичне виховання і спорт” спочатку не надавали значення вмінню, спілкування і взаємодії з тими, хто займається. Практика, під час якої їм довелося використовувати свій досвід, внесла помітні корективи в їхні погляди. Вони побачили, що обрана ними професія передбачає вміння навчити іншу людину і передати їй свої знання, а не тільки можливість поліпшити свою професійну фізичну підготовку.

Фахівці зі стажем на 3-тє місце поставили вміння планувати заняття. Студенти таке вміння спочатку (до проходження педагогічної практики) також поставили на 3-тє місце, а ось після проходження практики перенесли планування заняття на 2-ге місце. Виявилось, що фахівцям-початківцям досить складно контролювати час, відведений на заняття. Студенти під час проведення заняття не відчують тимчасових пауз, проміжків між повторами комбінацій. Унаслідок цього, в них виникає розгубленість щодо подальших дій, що зумовлює відхилення від заздалегідь запланованого ходу заняття. Виходячи з цього, на наш погляд, у процесі навчання слід особливо увагу приділяти розвитку в студентів почуття “володіння часом”. Для цього вони повинні точно знати: скільки часу потрібно для виконання ко-

жної рухової дії або комбінації, а також – скільки часу достатньо для паузи між повторами вправ.

І досвідчені фахівці, і студенти на 4-те місце поставили вміння контролювати свої помилки. Дійсно: тренер, який може виявляти свої помилки, і здатний їх виправляти, може професійно розвиватися.

Педагоги 5-м рангом відзначили таке вміння, як “передбачати й мирити конфлікти”. Студенти, не маючи досвіду спілкування з великою кількістю людей, до початку і після проходження практики таке важливе вміння поставили на останні 7-ме і 8-ме місця. На наш погляд, це свідчить не тільки про відсутність практичного досвіду. Доки студент буде зазнавати труднощів у проведенні та плануванні уроку, при цьому не навчиться одночасно аналізувати і контролювати психологічну атмосферу в групі, неможливо якісно провести заняття, заздалегідь не вивчаючи всі складові окремо!

Уміння “рецензувати урок фізичної культури” педагоги поставили на останнє місце, а студенти і до, і після педагогічної практики поставили рецензування на 5-те місце. Це, можливо, пов’язано з тим, що під час проходження навчання у вищому навчальному закладі студентам прищеплюють навички проведення рецензування, і цей досвід вони опановують, удосконалюючись із року в рік. Це дуже добре, оскільки воно пов’язане з умінням аналізувати, помічати і виправляти помилки або неточності в роботі один одного, що є найважливішим елементом аналітичного навчання студентів-педагогів.

Висновки. Аналіз доступних джерел літератури показав, що проблема підготовки студентів спеціальності “Фізичне виховання і спорт” залишається актуальною. Програма вищих навчальних педагогічних закладів дає студентам велику теоретичну і практичну підготовку, проте поєднання здобутих знань і реалізація їх у самостійній практиці викликають деякі труднощі.

Анкетування показало, що до проходження педагогічної практики студенти спеціальності “Фізичне виховання і спорт” не сприймають здобуті знання та навички як особисті досягнення, тоді як професійна діяльність фахівця з фізичного виховання та спорту спрямована на навчання групи, з якою проводиться заняття.

Підбавляючи підсумки, необхідно виділити таке:

– для того, щоб підготувати кваліфікованого фахівця, здатного розпочати викладацьку діяльність професійно, грамотно і результативно, важливо вже на ранніх етапах навчання надавати студентам можливість набуття навичок інструктора, тобто навчати самостійного керування тренувальним процесом;

– із самого початку навчального курсу бажано визначити і проводити заняття не тільки з позиції “студент, який тільки навчається”, а вивести навчання на рівень “студент як викладач-інструктор”;

– для досягнення поставленої мети студентам з найперших занять слід надавати можливість під час практичних занять самим проводити як

окремі частини, так і цілісне заняття взагалі, при цьому практикуватися не тільки на студентах своєї спеціальності, а й удосконалювати цей досвід на групах інших непрофільних спеціальностей.

Такий підхід, на нашу думку, відразу підвищить рівень професіоналізму і спрямує розвиток майбутніх фахівців у необхідне русло – на практичне застосування здобутих знань.

Подальші дослідження будуть спрямовані на поліпшення та вдосконалення педагогічної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, необхідні в їх професійній діяльності.

Література

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: для пед. спец. высш. учеб. заведений / О.А. Абдуллина. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Ареф'єва Л.П. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах сучасної парадигми освіти / Л.П. Ареф'єва // Науково-педагогічні проблеми фізичної культури, фізична культура і спорт. – 2011. – Вип. 10. – С. 19–23.
3. Бордовская. Н.В. Педагогика: учебник для вузов / Н.В. Бордовская, А.А. Реан. – СПб.: Питер, 2000. – 304 с.
4. Ефремова Т.Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный / Т.Ф. Ефремова. – М.: Русский язык, 2000.
5. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – [4-е изд., доп.]. – М.: РАН. Институт русского языка им. В.В. Виноградова, 1999.
6. Энциклопедия современного учителя. – М.: Астрель: Олимп: АСТ, 2000. – 336 с.

ДЯЧЕНКО М.Д.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЖУРНАЛІСТА КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТА

Життя сьогодні висуває нові вимоги до підготовки фахівців, які не лише функціонально готові до професійної діяльності, а й здатні до творчого планетарного мислення. Наразі гостро постає потреба в інтелектуально ініціативних, духовно вільних і культурних особистостях, оригінальних мислителів зі свіжими, неординарними підходами до актуальних проблем сьогодення.

Суспільство потребує конкурентоспроможних творчих представників ЗМІ, оскільки “наростають творчі вимоги до журналістів” [14, с. 234], а сучасний рівень суспільно-економічного розвитку України вимагає від них не лише мобільності, комунікабельності, оперативності, а й уміння творчо реагувати на зміни в усіх сферах життя.

Актуальність порушеної у статті проблеми підкреслюється соціальною потребою у творчих журналістах та удосконаленням системи розвитку творчої активності студента-журналіста у процесі професійного навчання, що визначило тему статті, а її метою стало висвітлення наукових поглядів